

Utjecaj integracijskih procesa na očuvanje nacionalnih identiteta

Iako je za valjanu sliku određenog razdoblja potrebno prikupljanje i sređivanje građe, ono što zasad za suvremene međunarodne odnose sa sigurnošću možemo reći jeste to da su njihove najuočljivije osobine svjetski, globalizacijski trendovi i integracijski procesi. Naime, neki od efekata naglog razvoja telekomunikacija i internetom umreženog društva, potvrdili su, između ostalog, kako znanstvena otkrića djeluju na prevazilaženje granica, kao i na važnost promicanja ekološke osjetljivosti i odgovornosti prema vlastitom okruženju zbog visokog stupnja ekološke ugroženosti. Da je samo u ova dva izdvojena primjera postignut motiv za određivanje aktivnog smjera i pozitivnog pristupa, već je potvrđena korist i značaj međuovisnosti, povezanosti i prožimanja ljudi.

Globalizacija

Jedan od pojmova koji se pojavio krajem 20. stoljeća, i koji je usporedno brzini svoga nastanka pokazao svu svoju fenomenološku kompleksnost i sveprisutnost, jeste pojam globalizacije. Anthony Giddens (1999.:37) naglašava da se govorom o globalizaciji ne radi samo o ekonomskoj međuovisnosti, nego o promjeni vremena i prostorima u našim životima. Giddens globalizaciju definira kao „identifikaciju društvenih odnosa na svjetskom planu, koja povezuju udaljena mjesta tako da lokalna zbivanja oblikuju događaji koji su se odigrali kilometrima daleko, kao i obratno“. Kako globalizacijske procese potiču raznorazni politički i ekonomski utjecaji pokazuje se naprimjer kroz prostu promjenu prehrambenih navika, koja s jednog mjesta vrši utjecaj na proizvodnju hrane na drugim mjestima, tako da velike udaljenosti zaista više nisu odlučujuće. U tom procesu u kome se uzajamno djelovanje nekih faktora proteže sve šire, nije više neophodna fizička prisutnost da bi se napravio iskorak za mnogobrojne međusobne odnose (M. Haralambos, M. Holborn, 2002.:630). Promjene koje u znatnoj mjeri utiču na način života, pokazuju se i razvijenošću trgovine koja se danas uglavnom odvija putem satelitskih i elektronskih komunikacija, a prijenos novca odvija se posve jednostavno - elektronskim novcem².

Posljedice razvoja mikroelektronike i s njom vezane automatizacije, kompjutorizacije i robotizacije pokazuju se ne samo kroz njihove dobre vrijednosne rezultate, nego i kroz brojne mogućnosti zloupotrebe. Uslijed jačanja moći privatnog poduzetništva i multinacionalnih kompanija, kao i njihovu umrežavanju, neujednačen razvoj i socijalne kontradikcije se sve više ističu. Udio najsiromašnije svjetske populacije pada, dok se udio najbogatijih povećava³.

¹ v. predavač dr.sc. Vesna Ivanović, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Zagreb, Republika Hrvatska

² Giddens ukazuje da je najvažnija promjena izazvana globalizacijskim trendovima uloga svjetskog tržišta. Svakog dana u burzovnim transakcijama okrene se više od bilijun dolara. Kako bi shvatio obim ovih transakcija Giddens ih prikazuje živim opisom: „Milijun dolara je za većinu ljudi velika količina novca. Kad bismo mjerili svežanj novčanica od tisuću dolara, bio bi visok 8 inča (20,32 cm, op. prev.). Bilijun dolara - drugim riječima milijun milijuna - bio bi visok 120 milja (193 km, op. prev.), 20 puta viši od Mount Everesta“.

³ „Statistika je obeshrabrujuća. Udio najsiromašnije petine svjetske populacije u globanim prihodima u posljednjih 10 godina pao s 2,3% na 1,4%. S druge se strane udio koji ide najbogatijoj petinipovećao sa 70% na 85%. U subsaharskoj Africi 20 zemalja ima realno niži dohodak po osobi nego što su imale prije dva

Institucije društva se mijenjaju kroz globalizacijske trendove, a socijalne nejednakosti nisu nestale. Što se same proizvodnje i stjecanje dobiti tiče, pažnja je i dalje ostala uglavnom koncentrirana na povećanje profita i moći koje karakteriziraju bezdušne okolnosti potrage za što nižim cijenama proizvodnje. Autoritet povoljnih uvjeta za proizvodnju danas bez sumnje zauzimaju Indija i Kina. Ujedno, ove dvije zemlje odlikuju izrazito jake izvozne ekonomije. S druge strane, veliki vanjski dugovi ne brinu samo male zemlje. Primjerice, iako u međunarodnim odnosima ekonomski, kulturni i vojni utjecaj SAD prevladava, i one svoja sredstva preusmjeravaju na otplate dugova. Da slika zemalja sa brzim razvojem gospodarstva nije statična najbolje pokazuje primjer afričkog kontinenta, uz koji se vežu brojni epiteti problematski vezani uz siromaštvo, epidemije, političku nestabilnost i korupciju. Među deset zemlja s najbržim razvojem ekonomije u svijetu, i predviđenim solidnim rastom u narednim godinama, ulazi sedam afričkih zemlja: Etiopija, Mozambik, Tanzanija, Kongo, Gana, Zambija i Nigerija.⁴

Karakteristike nejednakog razvoja ne odnose se samo na pogoršavanje odnosa između bogatih i siromašnih zemalja zbog izrazite neravnoteže svjetskog kapitala. Razvojni disbalansi leže i unutar pojedinih zemalja, neovisno o njihovom ekonomskom razvojnom stupnju. Uspjeh za postizanje uravnoteženog razvoja ovisi o brojnim razvojnim indikatorima: razini razvijenosti, političkom sistemu, izdvajanjima za obrazovanje, zdravstvo, socijalnu zaštitu, odnosno za kulturni razvoj. Izboriti se za usklađeni razvoj i smanjenje siromaštva u jednoj zemlji zahtjeva usklađivanje s globalnim razvojnim tendencijama, umanjivanje vlastitih regionalnih razlika, uz očuvanje nacionalnih identiteta i različitosti, kulturnih dobara i običaja. Naravno, to je prioritetan zadatak koji se ne odnosi samo na zemlje u razvoju, odnosi se zapravo na sve zemlje, istovremeno različite a slične. Osim toga, nastanak novih ekonomskih i kulturnih regija pokazuje kako se granice nacionalnih država prevladavaju kroz područje politike, gospodarstva i kulture koja se mijenja i razvija.

Sagledavanje integracijskih procesa ovisi o povijesnom kontekstu, kao i znanstvenim i stručnim disciplinama kojima objašnjavamo predmetni istraživački fenomen. Politička moć, problemi osiguranja mira, nacionalna i međunarodna suradnja i konflikti neki su od uklona područja političke znanosti. Prostorno širenje ekonomskih, kulturoloških i političkih odnosa kao i međusobna isprepletenost (međuovisnost) aktera i problemskih situacija danas dosižu regionalnu a često i globalnu razinu (Politološki rječnik, 2001.:85). To što složenim aktualnim okolnostima granice postaju nejasnije, a suverenitet više nije najvažniji, uglavnom je rezultat globalizacijskih procesa. Jedna od popratnih pojava koje povećavaju nejednakosti jeste i krhkost očuvanja tradicionalnih vrijednosti, etničkih, kulturnih, religijskih ili nacionalnih identiteta.

Pri sagledavanju globalizacijskih procesa važno je razumjeti i kako nerazvijene sredine nadoknađuju zaostatke u svom razvoju. Izlaz iz društvenih proturječnosti uvjetovanih tehnološkom zaostalosti, takve sredine kao po pravilu traže u skraćenom puta razvoja. Tako se prostor slobode i odgovornosti prepušta banalnostima, prisvajanjima i nasilnim

desetljeća... Neke transnacionalne kompanije tamo prodaju robu koja je pod zakonskom kontrolom ili zabranjena u industrijskim zemljama - nekvalitetne lijekove, opasne pesticide ili cigarete s mnogo katrana i nikotina. Kako je to jedan pisac nedavno izrazio, više doli globalnom selu, ovo je nalik globalnoj pljački (*rather than a global village, this is more like global pillage*)⁴. www.diskrepancija.org/casopis/2br/prijevodi/giddens.html

⁴ http://www.economist.com/node/17853324?story_id=17853324&CFID=162724925&CFTOKEN=58104044

oduzimanjima, potkupljivanju, nadmetanju u laskanju, bezvoljnosti i obespravljenosti. Kolektivi sa ovakvim odlikama, kolektivi u kojima uloženi radni naponi ne djeluju dovoljno efikasno, koji u prvi plan ističu predrasude i diskriminaciju, ne samo da uništavaju stvaralačku snagu pojedinca, nego posredno i svoju emancipaciju.

Sustav međuovisnosti i povezanosti u suvremenim međunarodnim odnosima pokazuje kako problemi gospodarskog razvoja, klimatskih promjena, zaštite okoliša, dugova, bolesti, korumpiranih vlasti, jednostavno rečeno pozivaju na pronalaženje rješenja. Problemi ovih naravi ne mogu se svesti samo na jednu skupinu ljudi, ili na određena društva, osobito stoga što događaji na jednom mjestu, odnosno području mogu ostavljati posljedice na drugim područjima (aktualni primjer teška oštećenja reaktora nuklearne centrale Fukushima u Japanu, uslijed katastrofalnog potresa i tsunamija koji je potom uslijedio 11.3.2011. godine).

Ako globalizacija označava proces trgovinske, financijske i gospodarske integracije svijeta, odnosno ako globalizaciju promatramo kao proces koji se odvija izvan granica nacionalnih država, pitanje je kolika je snaga poluge njezine integracijske funkcije u području gospodarstva, politike, obrazovanja, zdravstva i kulture. Odnosno, ako se globalizacijskim procesima nadilaze granice pitanje je koji su postojeći mehanizmi za obuzdavanje neumjernih bilo osobnih, bilo kompanijskih interesa? Potrebno je odgovoriti na pitanje jesu li to formule ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nacija, nacionalni identiteti

Nacije nisu prirodne pojave nastale same od sebe. Kako ih čovjek stvara, one su jedna vrsta ljudskog stanja, na umjetan način stvorena ljudska uvjerenja, odanosti i solidarnosti. Razumijevanje posebnosti nacija, između ostaloga, podrazumijava analizu značenja, promjene u vremenu i prostoru, kao i spektra upotrebljene emotivne energije.

Pojmovi nacija, nacionalna država i nacionalizam, posljednjih 200 godina su središnji pojmovi političke integracije. Nastanakom i tipologijom ovih pojmova bave se određene discipline, dok stručna literatura analizira pojam nacije s pozitivnim predznakom i kritički.

Moderne nacije nastale su uglavnom kao revolucionarna naslijeđa starijih velikih država, nekadašnjih kolonija koje su se same oslobodile, posljedica dogovora, projekta sekularizacije i modernizacije malih odlučnih skupina i kao rezultat građanskih ratova. Fenomen konstituiranja nacija tipičan je europski fenomen, iako su kako kaže Anderson (1990.:6, 78) iz američkog meteža, između ostaloga, nastale i nacionalne države kao zamišljene stvarnosti. Preko nacije, službeni nacionalizam svoj vrhunac doživljava u Europi u drugoj polovici 19. stoljeća, kada počinje biti „izvozna roba“, predmet oponašanja, „modelom“ nacionalne države. Jednom rječju, kako se navodi, postalo je djelo koje dokazano uspješno i efikasno okuplja i angažira veći broj ljudi u stvaranju državnih granica i izvan Europe.

Za službeni nacionalizam nije bilo nesavladivih zapreka. Opasnost i čvrstoća, kojima je službeni nacionalizam kao provjereni državni poslužitelj nadjevan prouzrokovali su niz sukoba i ratova u Europi krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Stvaranje nacije kao zamišljene zajednice rezultiralo je kolektivnim nacionalnim identitetima nastalim uglavnom kroz homogenost građana u borbi protiv zajedničkog neprijatelja⁵. Kada govorimo o integracijama,

⁵ Kako izdvaja V. Katunarić (2003.:171), u svim multietničkim društvima ne mora doći do otvorenog sukoba među etničkim skupinama. Na primjer, u Papui Novoj Gvineji se govori više od 700 jezika (dva jezika su

ne može se zaobići proces nacionalne integracije, kao zakonomjerni tijek ili slijed pretvaranja svih dijelova jednog naroda i njegove narodne zajednice u jednu novu cjelovitu homogenu nacionalnu zajednicu. To je, kako navodi P. Korunić (1999.:73) proces pojave, formiranja i razvitka jedne nacije, proces vrlo složen, dugotrajan i neravnomjeran i na mnogim područjima i segmentima još uvijek nezavršen⁶. Uostalom i događaji krajem 20. stoljeća u Istočnoj Europi nisu donijeli svjetski mir nego globalizaciju političkih, gospodarskih i društveno-kulturoloških odnosa te procvat nacionalno obojene političke aktivnosti.

U eseju o porijeklu i širenju nacionalizma, Benedict Anderson (1990.:17-18) izdvaja da su bavljenje nacijom, kao i nacionalizam, kulturne tvorbe posebne vrste nastale krajem 18. stoljeća, te da za razliku od većine drugih izuma, nacionalizam nije nikada uspio proizvesti velike mislioce poput Hobbesa, Tocquevillea, Marxa ili Webera. U antropološkom duhu Anderson definira naciju kao zamišljenu političku zajednicu, zamišljenu kao istovremeno inherentno ograničenu i suverenu. Primjenu pridjeva „zamišljena“ objašnjava na način da pripadnici čak i najmanje nacije nikad neće upoznati većinu pripadnika svoje nacije, pa čak ni čuti o njima, no ipak u mislima svakog od njih živi slika njihovog zajedništva. Nacija se zamišlja kao ograničena jer čak i najveće nacije koje broje i milijarde ljudi imaju određene, rastezljive granice, iza kojih se nalaze druge nacije. Anderson naglašava da nijedna nacija ne zamišlja da se poklapa s ljudskim rodnom. Kao zajednica se zamišlja zato što se bez obzira na stvarnu nejednakost i izrabljivanje koje mogu u njoj vladati, nacija uvijek poima kao snažno horizontalno drugarstvo.

Da ima brojnih teškoća oko definiranja pojma nacije, pokazuje i H. Seton-Watson kada, kako se navodi, žali što je prisiljen zaključiti da usprkos tome što nije moguće doći do „znanstvene definicije“ nacije, ta pojava je postojala i dalje postoji (Anderson, 1990.:15, 66). Zato Anderson jednostavno kaže da se pokazalo da je nacija izum koji je nemoguće patentirati.

Ernest Gellner izdvaja da definiranje nacije izaziva ozbiljnije teškoće nego definiranje države. Da zamisao o čovjeku bez nacije zahtjeva intenzivna zamišljanja i uvjeravanja, Gellner (1998.:26-27, 73) pokazuje kroz protokafkijanski roman o čovjeku koji je izgubio svoju sjenu. Preneseno značenje, kako se izdvaja, odnosi se na čovjeka bez nacije, što izaziva gnušanje. Odgovarajući na pitanje što je slučajna, ali u naše doba prividno sveopća i normativna zamisao nacije, Gellner naglašava da dva čovjeka pripadaju istoj naciji ako i samo ako dijele istu kulturu (sustav ideja, znakova, povezivanja i načina ponašanja i komuniciranja) i ako i samo ako jedan drugog priznaju kao pripadnike iste nacije. Kako su ocjene ili postupci čovjeka uglavnom zasnovani na subjektivnoj imaginaciji (interpretacijama, pretpostavkama ili predrasudama), jasno je da čovjek taj koji stvara nacije. U odgovoru na pitanje što je nacija Gellner izdvaja dva faktora o kojima ovisi stvaranje ili održavanje skupina: s jedne strane to su volja, dragovoljno pristajanje i poistovjećivanje, odanost i solidarnost, a s druge strane strah, prinuda i pritisak. Većina postojanih skupina zasniva se na voljnom pristajanju (kao

službena), postoji oko 870 naroda, odnosno etničkih grupa koje žive u relativnom miru, upravo kao i etnički heterogeni Švicarci. Općenito, zbog toga što je broj etničkih sukoba, unatoč njihovoj ozbiljnosti i teškim posljedicama, relativno malen u odnosu na broj područja u svijetu u kojima različite etničke skupine mirno žive jedna uz drugu, sukobe treba objašnjavati kao proizvod političkih i drugih presudnih okolnosti, a ne kao izraz „dubinskih sklonosti“ međusobnom nasilju i ratu.

⁶ Korunić navodi da nacija može pojaviti samo u onoj sredini u kojoj je jedan narod prije njezina formiranja organiziran više manje u homogenu narodnu zajednicu, te ukazuje da se najsnažniji integracijski procesi iskazuju kroz podsisteme: političke integracije, ekonomske integracije, kulturne integracije i društvene integracije, 1999.:77-79.

presudnom uzroku uobličavanja velikih i malih skupina), mješavini odanosti i poistovjećivanja, vanjskih pobuda pozitivnih ili negativnih, te na nadama i strahovanjima.

Neka od najvažnijih obilježja pripadnosti narodu, zajednici, poput nacionalne pripadnosti, smatraju se značajnim obilježjima pojedinaca i društvenih skupina. Politika identiteta bavi se razlikama između skupina ljudi i mogućnostima pojedinaca da izraze te razlike. Kako se identiteti uglavnom zasnivaju na nejednakostima, društvenim podjelama i razlikama, politika identiteta smatra značajnim da ljudi govore o potlačenim skupinama na generacijskoj, klasnoj, spolnoj ili tjelesnoj osnovi. Iako se identiteti više ne mogu jednostavno svesti na društvene skupine kojima pojedinci pripadaju i u kojima se smatraju jednim i nedjeljivim, pripadnost nacionalnom identitetu i nadalje predstavlja bitnu odliku pripadnosti.

Osnova kulturnog pluralizma je otvorenost i slobodan dijalog različitih kultura. Razlog što se identitet iznova utvrđuje, stvara i otkriva treba sagledavati u tome što identitet odlikuje sklonost promjenama, kao i jaka pokretačka snaga. Samo postojanje različitosti jeste univerzalno, a univerzalno je i njihovo društveno priznanje. Iz razloga što identitet nužno uključuje „razliku“, politika identiteta je ujedno politika razlike i politika priznavanja.

Smatra se da ukoliko postoji održiv način poticanja osjećaja solidarnosti i zajedničke svrhe u multietničkoj državi, on će se sastojati u uvažavanju, a ne podređivanju nacionalnih identiteta. Ljudi iz različitih nacionalnih skupina će dijeliti privrženost široj državi samo ako je shvaćaju kao kontekst unutar koga se njihov nacionalni identitet njeguje, a ne zapostavlja (V. Katunarić, 2003.:294-297, B. Perekh, 2008.:8-9, 13, 30).

Ljudska prava i osnovne slobode

Od usvajanja Velike povelje sloboda 1215. godine, Deklaracije neovisnosti 1776. godine, Deklaracije prava čovjeka i građanina 1789. godine, Opće deklaracije o pravima čovjeka 1948. godine, traje borba za savladavanje prepreka kako bi se kroz pravne akte i ustavne mehanizme ne samo predstavila jamstva za prava i slobode ljudi, nego i sagledali načini kako ih oživotvoriti.

Niz dokumenta u svojim uvodima, poput Završnog akta Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji 1975. godine i Zaključnog dokumenta Bečkog sastanka 1989. godine, potvrđuju univerzalni značaj ljudskih prava i osnovnih sloboda, čije poštovanje predstavlja bitan preduvjet za mir, pravdu i sigurnost koji su neophodni za razvoj i suradnju. Kroz dokumente je iskazana riješenost da se jamči istinsko ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda koja proističu iz urođenog dostojanstva ljudske ličnosti i koji su neophodni za njegov slobodan i potpun razvoj. Izdvojeno je da je unapređivanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, kao i građanskih i političkih prava, od izrazitog značaja za ljudsko dostojanstvo i ostvarivanje legitimnih težnji svakog čovjeka. S tim u vezi naglašeno je da se posebna pažnja posvećuje problemima u oblasti zapošljavanja, stanovanja, socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja i kulture. Rezultat stalnog zalaganja za napredak u realizaciji svih prava i sloboda u svim zemljama, kao i razvijanje međusobnih odnosa i odnosa sa drugim državama, sagledavao bi se u načinu da svaki čovjek potpuno uživa svoja ekonomska, socijalna i kulturna kao i građanska i politička prava.

Vladavina prava i zaštita prava čovjeka kroz njezine mehanizme, istaknuta je ponajviše iz razloga da čovjek ne bi bio primoran da posegne za pobunom protiv tiranije i ugnjetavanja, kao posljednim sredstvom. Zbog toga prethodno izdvojenoga, zajednička

baština političkih tradicija pokazuje na svoju ne tako malu vrijednost u zajedničkom provođenju ideala, slobode i vladavine prava. Pripisivanje važnosti ima smisla. Istinskim ostvarivanjem ljudskih prava i sloboda, nad osjećajem stvarnog i više-manje okrutnog svijeta u kome je sve više uzdača potlačenih stvorenja, može se odnijeti pobjeda nad ljudskom bezosjećajnošću uvjetovanoj profitnoj bezobzirnosti.

Zaštita prava pojedinaca, koja im neovisno o njihovom državljanstvu, pripadaju „po prirodi“, tek se u 20. stoljeću, osobito nakon Drugog svjetskog rata priznaje kao međunarodna odgovornost, *Politološki riječnik*, 2001.:192-194. Danas se politika ljudskih prava odvija na dvije razine. S jedne strane, nositelji politike ljudskih prava su brojne međunarodne organizacije (UN, UNSECO) i nevladine organizacije (pr. *Amnesty International*), a s druge strane to su države, koje u svojim nacionalnim vanjskim politikama uvijek iznova pokušavaju slijediti ciljeve poštovanja ljudskih prava.

Posve je točno da ljudska prava i slobode nisu jednom za svagda dati ideal. No, sve dok se ne pronađu bolji modeli unapređivanja ljudske i društvene misli ne može se zapustiti ovo područje. Zašto ovo izdvajam, kada bi se reklo da se to podrazumjeva? Razlog je kritički i uzdržljiv odnos vezano za ideju ljudskih prava i osnovnih sloboda, osobito kada obespravljani tvrde da zauzimanje za ovo polje samo „presipanje iz šupljeg u prazno“ i da se u brojnim primjerima nepravde od same ideje ne može očekivati pomoć. S druge strane drži se da je znanstveno i stručno bavljenje ovom temom relativno bezopasno jer se svrstavanjem u klase obespravljenost razrađuje unedogled bez konkretnih rezultata.

U društvenim proturječnostima i nejednakostima treba tražiti razloge sve češćem ukazivanju na potrebe izvornosti i posebnih obilježja. Opasnost nije samo u gubljenju vlastite autentičnosti nego i u omalovažavanju i nedostatku osjećaja za druge. Stoga se i događa da pojedinac dolazi u iskušenje da kaže ono što se očekuje od njega, kao i da pažljivo prešuti istinu. Kako su takve okolnosti procesa ujednačavanja i političke pasivnosti većine uzele maha, put slobode i napretka se ne vidi, te se smatra da se zauzimanjem za zaštitu prava čovjeka, prava koja prirodno pripadaju i podrazumjevaju se, na neki način moli milostinja.

Kada svijest o ljudskim pravima i osnovnim slobodama bude svojstvena znatnoj većini ljudi, tek će tada zaživjeti istinska ljudska prava. Naime, ako ideja o ljudskim pravima i osnovnim slobodama ide za unapređenjem trezvenosti ljudskog i kolektivnog duha, saznanje i korist s tim u vezi moraju polučiti uspjeh. U ovome bi trebali prednjačiti ljudi od iskustva, ljudi koji žive među narodom i ne rade za određene interesne neformalne grupe, nego ljudi koji zastupaju kako pojedinačne tako i kolektivne interese, te usmjeravaju poboljšanje blagostanja pojedinca i zajedničke dobrobiti kroz proces intelektualnog i civilizacijskog razvoja. Odnosno stalnog stvaranja u jednom, kako bi rekao H. Spencer, višem društvenom stanju, i u istinskoj civilizaciji.

Europska unija

Tako se, primjerice, usprkos strašnim ratovima i pustošenjima, na europskom području kroz stoljeća, stvaralački entuzijazam brojnih generacija uzdigao iznad neprijateljskih odnosa i nedvosmisleno zauzeo smjer u pravcu mira, razvoja i napretka. Jedna od svrha koje se žele postići jeste unapređenje razvoja prijateljskih odnosa između naroda. Pravce razvoja ideje europskog ujedinjenja možemo pratiti od ideje univerzalnog europskog ujedinjenja francuskog filozofa i sociologa Charlesa de Montesquieua, preko vizionarskog govora Victora Hugoa na Mirovnom kongresu u Parizu 1849. godine, do Shumanovog prijedloga 9.5.1950.

godine za stvaranje nadnacionalne organizacije proizvodnje ugljena i čelika, kroz koju bi se na simboličan način energenti i ratne sirovine pretvorili u industriju pomirenja i mira.

Novi temelji europske politike postavljeni su završetkom Prvog svjetskog rata na Pariškoj mirovnoj konferenciji, kroz Versailleski mirovni ugovor na kome je osnovana prva do tada najobuhvatnija međunarodna politička organizacija Liga naroda (Društvo naroda). Europska integracijska politika bila je usmjerena razoružanju, očuvanju mira, sprečavanju rata, razrješenju razmirica između država i poboljšanju općeg blagostanja. Francuski državnik Aristide Briand 1929. godine Skupštini Lige naroda je predložio stvaranje federacije europskih država u cilju ekonomskog napretka i političke suradnje, s ciljem poticanja tješnje suradnje među suverenim europskim državama. Briandov „Memorandum o organizaciji sustava Europske federalne unije“ iz 1930. godine uzima se za službenu podršku europskih integracija. Međutim, putevi saveznika sve više su se razilazili, autoritet Lige naroda je nestao, a mir se pretvarao ne toliko u 'produženje rata' s Njemačkom, koliko u borbu dotadašnjih saveznika. Izbijanje Velike ekonomske krize (1929-1933), a potom i Drugog svjetskog rata usporili su stvaranje ideje o ujedinjenoj Europi. Nov poticaj zamisli europskog ujedinjenja, početkom '50-tih godina 20. stoljeća, dao je francuski ekonomist Jean Monnet. Kao osnovu za stvaranje Sjedinjenih Država Europe razradio je ideju o osnivanju tri nadnacionalne institucije za ekonomsko, vojno i političko područje. Integracijska politika ograničila se na zapadnu Europu, ugovorom utemeljenom savezu između šest država.

Ugovorom o spajanju tri zajednice (Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Europske zajednice za ugljen i čelik) 1967. godine osnovana je Europska zajednica (EZ), a carinska unija uspostavljena je krajem '60-tih godina. Uz, povećanje gospodarske učinkovitosti, kao jednog od važnih ciljeva stvaranja zajedničkog tržišta, integracijski proces obuhvatio je spektar ciljeva za osiguravanje ljudskih prava, demokracije i pravne države. Ugovorom iz Maastrichta 1992. godine naziv EZ zamijenjen je nazivom Europska unija (EU), koju je tada činilo 12 europskih država. Ugovorom iz Lisabona 2009. godine Europska unija postaje subjektom međunarodnog prava. Danas, šezdeset godina poslije inicijalne integracije, Europska unija je savez 27 država. S Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unija stvara političku dimenziju koju dodaje svojoj međunarodnoj ulozi vodeće trgovinske i gospodarske sile. Smatra se da će proteći prilično vremena dok ta politička dimenzija postane sasvim jasna.

Prema Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, jedan od načina postizanja većeg jedinstva među članicama Vijeća Europe jeste očuvanje i provođenje ljudskih prava i osnovnih sloboda, koje čine temelje pravde i mira u svijetu. Štetne utjecaje sprečava prakticiranje stvarne političke demokracije uz zajedničko shvaćanje i poštivanje ljudskih prava o kojima ovisi. Uživane prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili nekom drugom statusu. Ukratko, propisana je opća zabrana diskriminacije, da javna tijela na bilo kojoj osnovi nikoga ne smiju diskriminirati. Praktična primjena opće zabrane diskriminacije ovisi ne samo o propisu koji su države donijele, nego i o važnosti zajedničkog shvaćanja njezina smisla.

Odrednice o općoj zabrani diskriminacije sadrže niz bitnih, tipičnih crta svojstvenih obespravljivanju. Zbog toga što su uključile najuočljivije osobine koje se nisu pojavljivale u prethodnim, ne tako davno donesenim dokumentima, obuhvatnije su i cjelovitije od njih. Osim što se kroz izdvojene odrednice dokazuje kako je bitna potreba da se širine formulacije

ljudskih prava i sloboda iznose na svjetlo dana, postalo je jasno da su ovo teme koje se ne mogu zanemariti, nego se mora osmisliti i unutarnji sklop sustava za njihovo aktivno afirmativno rješavanje koje se neće zadržavati na razini iskaza.

Zemlje koje žele postati članice Europske unije moraju zadovoljiti političke, gospodarske i pravne kriterije. Pretpostavlja se da one moraju biti stabilne demokracije s vladavinom prava, u stanju poštivati ljudska i manjinska prava te imati konkurentno tržišno gospodarstvo, kao i mogućnost u potpunosti provoditi zakone Unije. U svakom slučaju Europska unija predstavlja aktualni primjer kulturnog pluralizma, a promicanje različitosti jedan je od bitnih izazova današnjice.

Zaključak

Iako je pitanje očuvanja osobnog, društvenog i ljudskog identiteta vrijedno istraživanja, ograničila sam se na to da dovedem u vezu fenomen globalizacije i integracijske procese, konkretno proces europskog ujedinjenja, s jedne strane, i nacije, nacionalne identitete, ljudska prava i slobode, s druge strane. Ne može se dovesti u pitanje da je integracija zakonomjerni slijed stanja, pojava i razvoja, te da s tim u vezi integracijski procesi imaju snažan utjecaj na razvoj kako pojedinaca tako i nacija.

Kako se vlastita dobrobit i sreća zasniva na dobrobiti i sreći drugih, formule ljudskih prava i sloboda nesumljivo su putokazi ljudskosti. Ne tako davno Marx je izdvojio da „ljudska prava nisu poklon prirode, niti miraz dosadašnje historije, nego cijena borbe protiv slučaja rođenja i protiv privilegija koje je historija dosad od generacije u generaciju ostavljala u nasljedstvo. Ta prava su rezultat obrazovanja i samo ih onaj može posjedovati tko ih je zaradio i zaslužio“. Ljudska emancipacija ostvaruje se prevladavanjem egoističnih interesa, strasti i provociranja s jedne strane i poniznosti s druge strane. Zato formula pravednosti „svakom čovjeku je slobodno da radi što hoće, s pretpostavkom da ne vrijeđa slobodu ni jednog drugog čovjeka“, itekako ima smisla.

Svi ustrajni radovi susreta kultura i tradicija koji pridonose uravnoteženom razvoju kolektiva, kako na području Republike Hrvatske, ili primjerice na području europskog jugoistoka, tako i između raznih europskih naroda, kao i u međunarodnim političkim odnosima, podrazumjevaju konkurentnost, otvorenost, poštovanje, povjerenje i ravnopravnost. Stoga su integracije i svi pokušaji integracija vrijedni svih nastojanja koja se poduzimaju, naprosto iz razloga što se zaštita okoliša, ljudska prava, trgovina ljudima i drogama, kao i humanitarne krize, ne odnose samo na države na čijim područjima se određeni problemi događaju.

Literatura:

Benedict Anderson (1990.) *Nacija: zamišljena zajednica: Razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, prevele Nata Čengić i Nataša Pavlović, Zagreb: Školska knjiga

Brian Barry (2006.) *Kultura i jednakost: Egalitarna kritika multikulturalizma*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk

Ernest Gellner (1998.) *Nacije i nacionalizam*, preveo Tomislav Gamulin, Zagreb: Politička kultura

Anthony Giddens (1999.) *Treći put: obnova socijaldemokracije*, prevela Mirjana Paić, Zagreb: Politička kultura

Michhael Haralambos, Martin Holborn (2002.) *Sociologija: teme i perspektive*, prevele: Mirjana Paić Jurinić, Rajka Rusan, Vesna Tomić, Zagreb: Golden marketing

Katunarić Vjeran (2003.) *Sporna zajednica: Novije teorije o naciji i nacionalizmu*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo

Katunarić Vjeran (2007.) *Lica kulture*, Zagreb: Izdanja Antibarbarus

Korunić Petar (1999.) „Porijeklo, integracija i budućnost nacije“ u: *Etničnost i povijest* (1999.) priredio Emil Heršak, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo

Kultura, etničnost, identitet (1999.), priredila Jadranka Čačić- Kumpes, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo

Will Kymlicka (2003.) *Multikulturano građanstvo: Liberalna teorija manjinskih prava*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk

Karl Marx, *Prilog jevrejskom pitanju*, (Bruno Bauer „Die Judenfrage“, Braunschweig, 1843)

Bhikhu Parekh (2008.) *Nova politika identiteta: Politička načela za međuovisni svijet*, s engleskog preveo Marinko Raos, Zagreb: Politička kultura

Politološki riječnik: država i politika (2001.) ur. Dieter Nohlen, prijevod Marinko Krajnović <et al.>, Osijek, Zagreb, Split: Pan Liber

Temelji moderne demokratije: Izbor deklaracija i povelja o ljudskim pravima (1215-1989), priređivač Dušan Mrđenović, Beograd: Nova knjiga

Internet:

www.diskrepancija.org/casopis/2br/prijevodi/giddens.html

http://www.economist.com/node/17853324?story_id=17853324&CFID=162724925&CFTOKEN=58104044